

Floristische notities 80—85

door

S. J. VAN OOSTSTROOM
(Rijksherbarium, Leiden)

In de jaren 1956 tot 1961 publiceerde ik samen met wijlen collega Reichgelt in het door de Koninklijke Nederlandse Botanische Vereniging uitgegeven tijdschrift „Acta Botanica Neerlandica” een aantal, in totaal 79, aantekeningen over de Nederlandse flora, onder de titel „Floristische Notities”. In deze serie werden door ons behalve opmerkingen over in Nederland inheemse plantesoorten ook vele voor ons land nieuwe adventieven opgenomen. Sedert het verschijnen van „Gorteria” werden deze laatste onder de titel „Aanwinsten voor de Nederlandse adventiefflora” in dit tijdschrift gepubliceerd, terwijl allerlei andere korte notities over de inheemse flora daarin als „Korte mededelingen” verschenen.

Het komt mij voor dat deze laatste beter tot hun recht zullen komen als ze weer, als voorheen, seriesgewijs worden gepubliceerd. Vandaar dat ik hierbij de serie Floristische notities voortzet.

De reeds verschenen series zijn te vinden in diverse delen van de bovengenoemde Acta en wel als volgt.

Floristische Notities 1—18, in A.B.N. 5, 1956, p. 102—114; id. 19—34, in A.B.N. 5, 1956, p. 322—334; id. 35—58, in A.B.N. 7, 1958, p. 33—52; id. 59—67, in A.B.N. 9, 1960, p. 197—207 en id. 68—79, in A.B.N. 10, 1961, p. 67—79.

80. *Osmunda regalis* L. op Texel.

Tot nu toe was *Osmunda regalis*, de koningsvaren, van de Waddeneilanden alleen bekend van Terschelling en Schiermonnikoog. Wat het voorkomen op het eerstgenoemde eiland betreft kan ik verwijzen naar een artikel van WESTHOFF & REININK (1967). Hierin wordt melding gemaakt van een vondst van de soort in het natuurreservaat de Koegelwieck in 1946 door Dr. M. F. Mörzer Bruyns en van een andere langs een greppel ten westen van Midsland aan de zuidrand van het duingebied in 1966 door K. Reinink. Laatstgenoemde vindplaats was toen echter reeds een aantal jaren bekend aan Dr. Mörzer Bruyns, die, zoals Westhoff & Reinink schrijven, in de mening verkeerd had, dat dit wel een algemeen bekende localiteit zou zijn.

Toch werd *Osmunda* al veel eerder op Terschelling gevonden, zoals Westhoff & Reinink trouwens ook reeds opmerken; in het herbarium van de Kon. Ned. Botanische Vereniging liggen nl. exemplaren die reeds in 1886 bij Midsland zijn verzameld.

Op Schiermonnikoog werd de koningsvaren voor het eerst gevonden door A. Hoekstra en wel in het Grieënglop in augustus 1964 (zie VAN OOSTSTROOM & REICHGELT, 1965, p. 110 en HOEKSTRA, 1968).

In 1969 werd de soort ook op Texel aangetroffen. De heer F. Bos (Alkmaar) deelde mij mede dat zij daar in mei van dat jaar door hem werd gevonden in het Zodenvlak, gelegen in de Westerdunnen, noordwestelijk van Den Hoorn. Een exemplaar van deze vindplaats werd mij later in het jaar toegezonden door mejuffrouw I. Maas; dit materiaal bevindt zich in het Rijksherbarium.

HOEKSTRA, J. A., 1968. De koningsvaren op Schiermonnikoog. *Gorteria* 4 (3), p. 44.

OOSTSTROOM, S. J. VAN & TH. J. REICHGELT, 1965. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in Nederland, hoofdzakelijk in 1964. *Gorteria* 2 (9), p. 109—119.

WESTHOFF, V. & K. REININK, 1967. *Osmunda regalis* L. op Terschelling, oecologisch en vegetatiekundig gezien. *Gorteria* 3 (13), p. 204—209.

81. *Asplenium adiantum-nigrum* L. op Terschelling.

De meeste vondsten van deze bij ons zeldzame varen werden hier te lande gedaan in Zuid-Limburg, terwijl zij vroeger ook voorkwam aan de zuidelijke Veluwezoom tussen Arnhem en Wageningen (zie SEGAL, 1962). Daarbuiten werd zij sinds een vondst in 1952 bij Woerden (zie VAN DER VEER, 1955; VAN DER VOO, 1960) op een aantal zeer verspreide plaatsen aangetroffen en wel te Gouda (1953), Veenendaal (1957), Leiden (1960), Enkhuizen (1961), Echteld (1966), Kerk-Avezaath (ca. 1967) en Hamersveld (1967).

Op de Waddeneilanden, waar *A. adiantum-nigrum* nog nooit was gevonden, werd de soort in 1969 ontdekt op een muurtje in West-Terschelling door de heer F. Bos (Alkmaar). Materiaal hiervan is in het Rijksherbarium aanwezig.

SEGAL, S., 1962. De floristiek van oude muren; met gestencilde bijlage. *Gorteria* 1 (7), p. 71—74 en 1—20.

VEER, J. VAN DER, 1955. Een nieuwe vindplaats van steenbreekvaren en zwartsteeltje. *De Levende Natuur* 58 (8), p. 155—156.

VOO, E. E. VAN DER, 1960. Nog eens muurbegroeiingen. *De Levende Natuur* 63 (11), p. 252—253.

82. Vindplaatsen van vrijwel kale *Cerastium holosteoides* Fr. in Nederland.

In het eerste deel van *Gorteria* vestigden VAN OOSTSTROOM & REICHGELT (1961) de aandacht op het hier te lande voorkomen van een tweetal opvallend kale vormen van

Cerastium holosteoides, nl. de subsp. *holosteoides* en subsp. *pseudoholosteoides* Möschl. Beide worden gevonden in het getijdengebied der grote rivieren. In 1961 was de subsp. *holosteoides* bekend van een niet nauwkeurig opgegeven plek langs de Dordtse Kil (1916) en van het eveneens aan de Dordtse Kil gelegen Wieldrecht (1918); de subsp. *pseudoholosteoides* van de Onderplaat in de Brabantse Biesbosch (1952), van de Kop van de Oude Wiel op het eiland van Dordrecht (1960) en eveneens van Wieldrecht (1952).

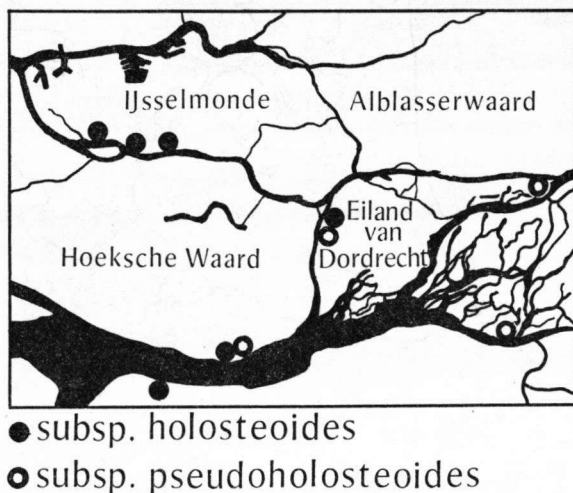

Fig. 1. Vindplaatsen van *Cerastium holosteoides* Fr. subsp. *holosteoides* en subsp. *pseudoholosteoides* Möschl in Nederland.

Later (zie VAN OOSTSTROOM & REICHELGT, 1966, p. 34 en VAN OOSTSTROOM & MENNEMA, 1968, p. 35) kwamen ons nog exemplaren van subsp. *holosteoides* onder ogen van Rhoon, langs de Oude Maas bij het voormalige veer naar Goidschalkoord (1965), van Poortugaal, langs de Oude Maas tegenover de Berenplaat (1965), van een kreek in een griend aan de Oude Maas tegenover Heinenoord (1965), van de Esschenplaat aan het Haringvliet, ten Westen van Strijensas (1967, 1969) en van een plek aan het Haringvliet, oostelijk van Willemstad. Op de Esschenplaat werd in 1969 ook de subsp. *pseudoholosteoides* gevonden. Al deze vindplaatsen liggen ook weer in het getijdengebied der grote rivieren. Een overzicht ervan geeft fig. 1.

OOSTSTROOM, S. J. VAN & TH. J. REICHELGT, 1961. De ondersoorten van *Cerastium holosteoides* Fr. in Nederland. *Gorteria* 1(2), p. 13—15.

— & —, 1966. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in Nederland, hoofdzakelijk in 1965. *Gorteria* 3(3), p. 33—43.

— & J. MENNEMA, 1968. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in Nederland, hoofdzakelijk in 1967. *Gorteria* 4(3), p. 33—42.

83. Nieuwe vondsten van *Crambe maritima* L.

In aansluiting op de lijst van vindplaatsen van *Crambe maritima* L., die bij ons tot voor kort alleen uit het Deltagebied bekend was (VAN OOSTSTROOM & MENNEMA, 1968) volgt hier nog een opgave van een drietal nieuwe vindplaatsen van deze soort. Een daarvan ligt wederom in het Deltagebied, de beide andere erbuiten. Het zijn de volgende:

Fig. 2. Vondsten van *Crambe maritima* L. in Nederland.

Tussen Scharendijke en Brouwershaven, werkhaven, tussen de basaltstenen, op drie ca. 50 m van elkaar verwijderde plaatsen, in totaal ongeveer 10 exx., waarvan 2 met een groot aantal rijpe hauwtjes, juli 1968, leg. *R. van der Meijden*.

Texel, haven 't Horntje, op dijkje, sept. 1968, leg. *J. C. den Hartog*; id., sept. 1969, leg. *J. C. den Hartog*.

Kijkduin, 1e duintjes, in een kuil, tussen *Ammophila arenaria* en *Cakile maritima*; daar oorspronkelijk gevonden door de dames Van Ommen en Van Santen, leden van de Kon. Ned. Natuurhist. Ver. afd. 's-Gravenhage; verzameld in okt. 1968 door *J. L. Mol*.

Van alle drie de plaatsen is materiaal in het Rijksherbarium aanwezig.

De laatstgenoemde dezer vindplaatsen is de meest onverwachte en de meest opvallende. BEEFTINK (1964, p. 19) schrijft nl. in zijn artikel over een vondst van *Polygonum maritimum* L. het volgende: „Rechte kustlijnen, zoals het Noordzeestrand, vertonen een te grote openheid in de richting van de kustlijn en bieden daarom aan *P. maritimum* geen enkele kans tot vestiging. Hetzelfde geldt voor soorten als *Atriplex glabriuscula*, *Beta maritima*, *Crambe maritima*,...”. Een overzicht van alle tot nu toe bekende vondsten geeft fig. 2.

BEEFTINK, W. G., 1964. *Polygonum maritimum* L. in *Nederland. Gorteria* 2(2), p. 13—20.
OOSTSTROOM, S. J. VAN & J. MENNEMA, 1968. Overzicht der vondsten van *Crambe maritima* L. in *Nederland. Gorteria* 4(1), p. 2—5.

84. *Moneses uniflora* (L.) A. Gray op Terschelling.

Moneses uniflora werd tot nu toe slechts twee maal bij ons aangetroffen, nl. bij Appelscha in juli 1849 en bij Denekamp in juni 1906 (zie VAN OOSTSTROOM & REICHGELT, 1961, p. 32). Bij Appelscha kwam de soort waarschijnlijk vrij talrijk voor; de vinder, W. Alberda, verzamelde daar althans een achttal planten, zeven in bloei en één met een vrucht. Eén der bloeiende exemplaren werd later blijkbaar van het herbariumvel verwijderd en aan Oudemans afgestaan. Zowel het herbarium van Albarda als de plant uit het herbarium van Oudemans bevinden zich thans in de collectie van de Kon. Ned. Botanische Vereniging.

Van de vondst bij Denekamp is geen materiaal in het Rijksherbarium aanwezig. De plant werd daar volgens VUYCK (1911, pl. 1773) gevonden door mevr. J. A. Roessingh-Udink in een vochtig dennenbos op Singraven en door tussenkomst van de heer Bernink toegezonden aan de redactie van de *Flora Batava*, waarin een mooie plaat ervan werd opgenomen.

Wat de vindplaats bij Denekamp betreft geven BERNINK (1918, p. 34) en LUIKEN (1956) op dat de soort groeide achter in het Borgbos op de heuveltjes van de z.g. „Schans” in een twintigtal exemplaren en ogenschijnlijk oecologisch gezien in een natuurlijk milieu. Het bos is daar gerooid, de zware stammen werden door paarden over de bosbodem gesleept met als gevolg dat de plant verdween. Noch bij Appelscha, noch bij Denekamp is *Moneses* ooit teruggevonden.

Het was dan ook een grote verrassing, toen ik in juni 1969 van mevr. F. E. de Feyfer-Teutelink, conservatrix van het Nat. Hist. Streekmuseum, West-Terschelling, een exemplaar ervan kreeg toegezonden, dat door de dames Koeslag (Hilversum), Kunst (Exloo, Dr.) en Noorlander (Hilversum) in juni 1969 was gevonden op Terschelling, aan het fietspad van West-Terschelling naar het Griltsje plak, aan de rand van een dennenbos.

Later ontdekte de heer F. Lindeman (Groningen) *Moneses* op vermoedelijk dezelfde plaats en stuurde mij in augustus 1969 een tweetal foto's van de plant toe, in de mening dat zijn vondst geheel nieuw was. Ik moest hem wat dit betreft teleurstellen en hem mededelen dat *Moneses* reeds eerder in 1969 op Terschelling was gevonden.

HEGI (1926, p. 1591) vermoedt dat de soort in Nederland is aangevoerd. Volgens VAN OOSTSTROOM & REICHGELT (1961, p. 32) kunnen de vindplaatsen bij Appelscha en Denekamp echter met evenveel recht als voorposten van het areaal in West- en Noordwest-Duitsland worden beschouwd. In aansluiting hierop zou ik willen wijzen op een artikel van BARKMAN (1963) waarin deze een vindplaats in Noordwest-Duitsland opgeeft, de „Schweinebrücker Fuhrenkamp”, 3,5 km ten westen van Neuenburg en ca. 50 km van onze oostgrens bij Nieuweschans. De soort groeide daar toen Barkman in mei 1962 de plek bezocht in vele tientallen exemplaren in een dennenbos. Barkman spreekt aan het slot van zijn artikel de hoop uit, dat wij *Moneses uniflora* (hij noemt de soort *Pyrola uniflora*), die nog zo dicht bij onze grenzen blijkt voor te komen, ook in Nederland nog eens weer zullen kunnen begroeten. Aan die wens is thans voldaan!

BARKMAN, J. J., 1963. *Pyrola uniflora* in Oostfriesland. *Gorteria* 1(10), p. 109—110.

BERNINK, J. B., 1918. *Ons Dinkelland*, ed. 2. Denekamp.

HEGI, G., 1926. *Pirolaceae*, in *Hegi, Illustrierte Flora von Mittel-Europa* 5(3), p. 1568—1602.

- LUIKEN, R., 1956. De verdwenen flora. *De Levende Natuur* 59(5), p. 112—115.
OOSTSTROOM, S. J. VAN & TH. J. REICHGELT, 1961. Pyrolaceae, in *Flora Neerlandica* 4(1), p. 27—35.
VUYCK, L., 1911 (red.). *Flora Batava* 23. 's-Gravenhage.

85. *Blackstonia perfoliata* (L.) Huds. subsp. *serotina* (Koch) Vollm. bij Buren.

Van Dr. A. H. J. Freysen (Oostvoorne) ontving ik in november 1969 bericht dat hij in het voorafgaande jaar zaaiproeven had gedaan o.a. met *Blackstonia perfoliata* in de kleiputten bij Buren en bij Asperen en in 1969 op het talud van de dam om Zuid-Flevoland aan het Eemmeer.

Hoe belangrijk het is dat aan zulke zaaiproeven bekendheid wordt gegeven blijkt wel uit het feit dat mij in de loop van 1969, vóór ik de mededeling van Dr. Freysen ontving, reeds twee keer een vondst van *Blackstonia perfoliata* uit de kleiputten bij Buren werd gemeld. Zo schreef Drs. M. T. Jansen (Veenendaal) mij in oktober 1969 dat de heer J. de Kleuver (Kesteren) *Blackstonia* bij Buren had gevonden, terwijl ik in dezelfde maand materiaal ervan toegestuurd kreeg van de heer W. V. Rubers (Utrecht), die de soort eveneens bij Buren aantrof en reeds het plan had opgevat een mededeling over deze interessante vondst voor *Gorteria* gereed te maken!

Summary

This series of "Floristische notities" contains the following notes:

80. *Osmunda regalis* L., known from the Dutch Frisian Islands Terschelling and Schiermonnikoog, also occurs on the island of Texel.
81. First record of *Asplenium adiantum-nigrum* L. for the Dutch Frisian Islands.
82. New localities of *Cerastium holosteoides* Fr. subsp. *holosteoides* and subsp. *pseudoholosteoides* Möschl in the tidal area of our large rivers.
83. New localities of *Crambe maritima* L. along the Dutch coast.
84. *Moneses uniflora* (L.) A. Gray, formerly known from Appelscha, prov. Friesland (1849) and Denekamp, prov. Overijssel (1906) was found in 1969 on the island of Terschelling.
85. The unexpected occurrence of *Blackstonia perfoliata* subsp. *serotina* (Koch) Vollm. near Buren (prov. Gelderland) appears to be caused by sowing for experimental purposes.